

Н.Б. Кащена, канд. екон. наук, доц. (*ХДУХТ, Харків*)

ЩОДО ОПЕРАЦІЙ ПІДПРИЄМСТВ ІЗ ЦІННИМИ ПАПЕРАМИ

Діяльність учасників фондового ринку безпосередньо пов'язана з цінними паперами, і здійснюється у формі операцій з ними.

Цінні папери, згідно із Законом України «Про цінні папери та фондовий ринок» № 3480-IV від 23.02.2006 року зі змінами і доповненнями, це документи встановленої форми з відповідними реквізитами, що посвідчують грошові або інші майнові права, визначають взаємовідносини особи, яка їх розмістила (видала), і власника, та передбачають виконання зобов'язань згідно з умовами їх розміщення, а також можливість передачі прав, що впливають із цих документів, іншим особам

В економічній літературі сьогодення значна кількість публікацій присвячена цінним паперам підприємств та їх ефективності, а операціям з цінними паперами на підприємствах не приділяється належної уваги. Як правило, паперами в науковій літературі і законодавчих актах операції з цінними паперами висвітлюються з точки зору професійної діяльності юридичних осіб на фондовому ринку, а саме надання фінансових та інших послуг у сфері розміщення та обігу цінних паперів, обліку прав за цінними паперами, управління активами інституційних інвесторів. Основними фондовими операціями з цінними паперами є: випуск (емісія), розміщення, конвертація, зберігання, реєстрація і перереєстрація власників цінних паперів, дарування, успадкування, купівля-продаж тощо.

Під операціями з цінними паперами, відповідно до Положення про депозитарну діяльність, затвердженого рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку (нині Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку) № 999 від 17.10.2006 року, слід розуміти дії учасника ринку цінних паперів по відношенню до цінних паперів, які призводять до зміни власника або передачі хоча б одного права чи обов'язку власника.

Цілком логічно, що кожен з учасників фондового ринку професійних чи ні, самостійно визначає ефективний для нього вид діяльності (організація торгівлі на фондовому ринку, торгівля цінними паперами, управління активами інституційних інвесторів, депозитарна діяльність або господарська діяльність непрофесійних суб'єктів

фондового ринку), відповідно до якого формується перелік операцій з цінними паперами і реалізується основна мета щодо їх здійснення.

Вважаємо, що основною метою здійснення операцій з цінними паперами для професійних учасників фондового ринку – андерайтерів, торговців (брокерів, дилерів) цінними паперами, організаторів торгівлі (бірж), інвестиційних компаній, депозитаріїв, є отримання прибутку від власної інвестиційної діяльності чи діяльності, що виконується за дорученням третіх осіб (інвесторів, емітентів, правопріємників, тощо) і забезпечує реалізацію їх інвестиційних інтересів.

Відносно непрофесійних учасників фондового ринку, наприклад підприємств, зазначимо, що метою здійснення операцій з цінними паперами для новостворених економічних суб'єктів та підприємств, що нарощують обсяги діяльності і розширюють ринки збуту продукції, є, як правило, залучення фінансових ресурсів в оборот шляхом емісії дольових (акції) чи боргових (облігації) цінних паперів. Для підприємств, які досягли певного рівня виробництва продукції, мають високий іміджевий статус на ринку товарів та послуг і вільні грошові кошти, метою може бути інвестування цих коштів у фінансові інструменти (основні і похідні цінні папери) для забезпечення генерування додаткових прибутків.

На нашу думку, кожен операцію, що здійснюється з цінними паперами на фондовому ринку, слід розглядати з економічної, організаційної та правової точок зору. Економічний аспект операції пов'язаний з її ефективністю та ризиком здійснення, організаційний – з технологією проведення операції, правовий – юридичним оформленням взаємної угоди сторін щодо виникнення, припинення чи зміни майнових прав, закладених в цінному папері.

Вищевикладене надає можливість зробити наступні висновки:

- підприємства здійснюють операції з цінними паперами відповідно до обраної стратегії розвитку у формі купівлі-продажу дольових і боргових цінних паперів;

- основними операціями підприємства з цінними паперами є операції, пов'язані із залученням фінансових ресурсів (емісійні) та їх ефективним розміщенням (інвестиційні);

- емісійні операції обумовлюють виникнення у підприємства обов'язків перед власниками цінних паперів щодо виплати дивідендів за акціями та відсотків за облігаціями;

- інвестиційні операції пов'язані з отриманням прибутку;

- емісійні та інвестиційні операції підприємства з цінними паперами складають основу діяльності професійних суб'єктів фондового ринку.